

lis' kezét, 's mély halgatással távoztak el, a méltóságos öreg' szobájából. De reménységök és kívánságok nem csalatkozott meg; kevés idő múlva a' katolikus világ, Ganganellit XIV-dik Kelemen név alatt tisztelte Pápájának. De az Austriai népek' kívánsága is, — és a' szent atya áldása bétellyesedett.

N. Takácsi Horváth János.

16.

Divat. (Módi, újmódi.)

A' ki se látással, se hallással, se ízléssel, se érzéssel, se szaglással nem bírna; az e' világról semmit se tudna. — Ez az öt csatorna teszi azon lánczot, melly bennünket a' világhoz kötven, akár öröm, akár fájdalom érzésünk által lételünkről bizonyossá teszi. — Ez az öt csatorna az, melly által a' környülvevő világból, minden megkívántató élelmünket magunkba véven, vagy pedig az ártalmunkra lévő dolgokat elkerülven, életünket fentarthatjuk.

Mind az öt érzékünknek elmeivel, vagy anyagaival tömve van a' gazdag természet — nem csak, — de magunknak is határtalan tehetség adatott ezen anyagokat egész a' véghetlenségig, egy kis elkezdett analogia után, külömbkülömbféle formákban, szakadatlanul folytathatni.

És valamint minden állat, minden plánta, minden teremtetett dolog, csak a' maga elemeit, és éltető anyagjait választja ki, 's veszi magához a' természetből, — ez után fárad, iparkodik, leskelődik, — úgyhogy minden lépten nyomon igazolhatjuk azon példabeszédet, melyet a' Magyarok ezen észrevételnek kifejezésére találtak ezen szavakban: szén-égetőnek, tőken a' szeme, — vagy akár eme' formában: éhes disznó, makkal álmodik, 's a' t. úgy különvéve testünk' érzékeit is, az öt közül mindenik azon van, hogy a' természetből magának mennél több anyagokat meríthessen, — mindenik csak a' maga elemei után ólálkodik, és mintha attól félne, nehogy gyűjteményéből takarmányából, beszerzéséből (*provisio*, *Vorrath*,) kifogyjon; egész erővel csak a' maga élelméről gondoskodik, hogy legyen mivel éllődnie.

Azon foglalatosságot, midőn valamelly teremtmény a' maga elemeit ön táplálására, éltetésére, vagy fentartására használja, rövideden egy szóval életnek, vagy élledelemnek (*Genuss*) nevezhetjük, — (a' jobb kitétel szabadságának épségével.)

Ez az élledelem, (élet, éldelés, vagy éllődés) vágyja, annyira bennünk van; hogy nagyobb kint nem is ösmérünk, mint ennek gyakorlásától megfosztatni. — Mindig éldelni kívánunk, — és ha egyszerre két 's háromféle élledelemmel nem élhetünk is, legalább felváltogatva mindig kívánunk egybe részesülni, és egyetlenegy élledelemtől is egészen üresek lenni, annyira irtózunk, hogy a' pokolbani kín is könnyebbnek látszik, mint heverni, semmit sem tenni, minden élledelemtől megfosztatni, 's akár-melly érzékünket koplaltatni.

De valamint az élet csak az élledelem által állhat fel; úgy a' halál is, mindenütt csak a' maga élledeleme után leskelődik, — ő is az életből és ennek élledelemeiből veszi a' maga táplálmányját, 's úgy szólván az életnek minden élledeleme, egyszer'smind a' halálnak is eledele, — 's minden élet, minden teremtmény, halálának 's vesztinek magvát is magába hordozza.

A' legédesebb élledelem' elbirhatatlan nagysága, valóságos halál, — 's hol az élet megszűnik, ott kezd a' halál uralkodni. Van egy határ az élet és halál közt, melly létünket határozza, 's elválasztja, mellyik' birtokába lételezzünk? Ez a' határ nem egyéb, mint a' mértékletesség, — úgy hogy még a' természetes, rendszerént való halál is — nem egyéb, mint a' hosszú időben való mértékletlenségnek míveletje.

Az eddig mondottakból, csak az élledelemről, és mértékletességről akartam képzetet és figyelmet szerezni azoknak, kik erről ritkán, vagy csak futólag gondolkoznak. — Lássuk már tovább, minő következmények folynak önként mind ezekből?

A' melly teremtmény csak testből áll; annak élledelemei csak testét hizlalják; — a' melly teremtmény pedig csak lélekből áll; annak élledelemei csak lelkét éltetik; — melly teremtmény pedig testből és lélekből áll; annak élledelemei szükség, mindkettőre használnak; mert különben egyiknek, akármellyiknek bősége, nem csak ki nem pótolja másiknak szükségét; de a' szűkölködő megkárosított rész, magával ragadja vesztire a' bővölködőt is.

Az ember olly teremtmény, melly testből és lélekből áll. Innen látni való, melly képtelen és szerencsétlen ember lenne az, ki csak fele

részének, vagy testének, vagy lelkének egyedül adna, mértéket nem ösmérő élledelmet.

A' mi öt érzékünk behordja e' világból nem csak testünknek eledelét, hanem lelkünkét is, — 's valamint testünket, vérünket, tagjainkat élteti, táplálja; úgy természet lelkünkben is mindennemű kedves, vagy kedvetlen képzeteket, érzelmeket, gerjedelmeket 's a' t. minéműek az öröm, barátság, bájérzés (*Wonnegefühl*) kegyesség, háládatosság, gondolkodás, analogián való tovább okoskodás, — fösvényesség, kevélység, harag, irigység, gőg, elbizakodás, megátalkodás, öneszűség, 's a' t. — mellyeket a' lélekben ugyan azon öt érzések gerjesztik, mellyek a' testben vért, életet, és nevedekést természetnek, — 's e' szerint a' lelket jobbra, vagy balra határozzák, — a' lélek pedig a' testet a' szerint kórmányozza jobbra vagy balra, erőnyre vagy bűnre, jóságra vagy gonoszságra.

De megkell jegyezni, hogy az ember lelkének két, egymással ellenkező felső és alsó tartományja van, és lehet őt, a' hévmérő fokai-ként zerus ponton alól vagy fellyül külömbféle fokokon, nemleg vagy ámlag (negative — positive) tekinteni. — A' míveletlen lélek, melly a' testel egyet ért, véle együtt czinkoskodik, alól van a' zerus ponton; — a' mívelt lélek pedig, melly a' testnek nem czimborája, hanem ura és bölcs kórmányozója, fellyül van rajta. — Valamint a' mustban lévő szesz, úgy szólván csak szunnyadozik, — éretlen, idétlen, csak nyalánság, és még mindig csak szőlő ízhez hajlik; ellenben általesvén a' forráson, megérlik, megnemesül, és eredeti tulajdonától lét-alaposan külömböző, egészszen ellenkező tulajdonsajátságot vesz magára; így a' míveletlen lélek,

— éretlen, gyerekes, testi, csecsebecsének örülő, idétlen, 's még csak mindig a' testiséghez hajlandó; — de átesvén a' művelődés és nevelés' szoros iskoláján, megérik, megnemesül, 's elébbeni mivoltával egészszen ellenkező tulajdönt öltözik magára. Minden ember, amollyn, míveletlenül, — és minden ember emillyen míveltetve.

Valamint tehát a' gyerek nem tudja maga javát is, és ennek balgatag kereséséből minduntalan vesztire rohanna, ha előrelátó nevelőitől nem reguláztatnék; így a' míveletlen lélek, akár-melley idős testben légyen is, annál inkább siet ön veszedelmére, az élledelmekkel való dobzódásra; mivel ő, magát a' gyermek korból kinőttnek, 's a' legokossabb emberekkel egyenlőnek képzelvén, magának mindent megenged, — 's hogy ő még éretlen légyen, arról igen kevés gondolkozik.

Minden bajainknak oka, az élledelmeinkben való mértékletlenkedés' kielégíthetetlen vágyja. — Mint az éhes ember mindent megragad, a' mi enni való; így mi is, — akármelley részünk, vagy kényünk, — haragunk, irigységünk, hiúságunk, vagy akármelley indulatunk szenvedjen is éhséget, vagy egy kis szükségét, ha ennek anyagját vagy taplóját előttünk találjuk, tüstént megragadjuk, és mintegy truttzolva egész a' mértékletlenségig annál nagyobb éhvágyal kielégítjük, mennél hosszabbnak 's keservesebbnek tartjuk, ingerlett képzelt szűkülését.

Mértéket tartani csak egyedül a' nemes mívelt lélek képes; — a' míveletlen lelket nem érdemes léleknek nevezni. — És mivel minden mértékletlenség valóságos méreg, halál, romlás, bomlás, háború, és örökös zenebona; innen

nyilván következik: hogy valamint minden életet, boldogságot, bátorságot, maradást, tulajdont, törvényt, egyedül a' nemes léleknek köszönhetünk; úgy minden pusztulás, hitszegés, igazságtalanság, személyválogatás, testi arisztocrátia, kényes uralkodás, más legázolása 's a' t. mind a' sajnálkozásra méltó műveletlenség' vagy pedig eltévesztett álnok műveltség' erkölcstelenség' testiség' 's az éledelemekben való telhetetlen szodélytság' örökös tulajdona. Valamint minden műveletlen ember egy húron pendül a' testiségben; úgy minden művelt lélek egy ponton áll a' lelkeségben, — definitiótól függvén, mit értsünk a' művelődésen, ? mert ez, koránt sem abban áll, miben a' község' nagy része baliteletet tartja.

Azt kérdezi már valaki: divatról, módiról lévén feltételem szólni, mikor, és hogy jövök már a' módira? — Barátom! már elmondottam mindent, úgy hogy ha taglalatra leszálok, semmi újat többé nem mondok, hanem csak a' mondottakat más formába ismételem.

Akármit teszünk, mindig valami éledelemünket elégítjük, az az: mindig valami szükségünket pótoljuk ki. — De a' mi szkségeink két-félék; testiek és lelkiek, — és ismét ennek mindenike, vagy létalapos, vagy csak mellelleges, képzelt és magunk csinálta szükség. Innen kihozhatjuk, hogyha éledelemeinkben a' mértékletlenségre nem kényeznők is magunkat, már csak szkségeink ezernyi neme is elég dolgot adna a' kielégítésre.

De mivel minden teremtettt dolog kettőből áll, matériából, és formából, (anyagból és alakból) — és a' nemes műveltségű lelkek végre ki-találták, hogy az Aesthetica szintolly létalapos

tudomány, mint a' Physica, — és egymás nélkül, valamint az egész természetben nem találhatnak, úgy a' művelődés határában el nem lehetnek; tehát megállapították azon örökös természeti törvényt az emberre nézve is: hogy az embernek, nem csak matériát kell nézni, hanem formát is, — az az: nem csak azt kérdezni, mit tegyek? — hanem azt is, mint tegyem? — hogy így a' szép matéria szép formába is öltöztessék, ha ugyan a' szép forma bájol, és még a' matéria hibáját is eltakarja. 'S mikor már az emberi ész és szorgalom ezen célzt elérte, akkor jutott el azon bátorságos útra, melly a' tökélynek egyetlen-egy igaz ösvényje, mint ezt Horatius ama gyöngy szavakba befoglalta:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile, dulci.

Azt leli minden taps, alakot ki vegyítte anyaggal.

Az nyeri a' koszorút, ki hasznout elegyítte gyönyörrel.

Köztapsot nyer az el, ki haszonba vegyíteni gyönyört tud.

A' matéria testünk' élledelme, — a' forma pedig lelkünké, — 's e' kettő elválhatatlan.

Nem elég ruhát, házat, templomot 's a' t. csinálni, hanem, minthogy ugyan azon matériálékból, egy költséggel száz meg százféle, szebbnél szebb és alkalmasabb formát lehet ezeknek adni; tehát a' matériával mindig a' legjobb, legújabb, legbölcsebb formát is egyszer'smind öszszekötni, ezt kigondolni, és adni a' matériának, — csinos ízlést eszközölni, terjeszteni, és ebben az idő lelkével, a' tökéletesülő és iszonyúkat lépő emberiséggel mindenekben előremenni, ez a' mi rendeltetésünk, örökös kötelességünk.

De mindennek soka veszedelem, — és a' mértékletlenkedés még az erőnyben is hiba, bűn, tévelygés, és rajoskodás. Mit mondanának az

ollyan emberről, ki e' világot megútálván, templomba zárná magát, és avagy csak hét napig éjjel nappal szakadatlanul imádkoznék? valójában többet nem mondhatnánk róla, mint arról, ki az Istent egészen elfeledné, — egyik egy, másik más, — de mindkettő túlságban rajoskodik, mértékletlenkedik, — a' mértékletlenség pedig mindenben bűn.

A' bor nem bűn, — az ember sem bűn, — a' borital sem bűn; — de a' mértékletlenség, az az: a' természet' kielégítésén, melly vajmi kevéssel megelepszik! túl való pazérzás, valóságos bűn, és az életnek ellensége, 's a' halálnak legnyalánkabb élledelme. A' tüzet hijába szidod, ha elégette házadat, — a' vizet hijába átkozod, ha bele halt kedvesed; — a' vigyázatlanság mindenha hibás. Magában ártatlan minden tárgy, hanem az éldeles' vagy véle élés' grádusa teszi a' bűnt.

A' legújabb divatot (módit) követni mindenben, nemcsak nem bűn, de keresztyéni kötelesség, — omnia tentate! mert az mindig egy egy lépcsője a' lelki nemesülésnek, 's egész emberi nemzet előre lépésének, — a' mi csak onnan is bizonyos, hogyha valaki ma fellépne olly ruházatba, melly ez előtt két századdal divatozott, 's remeknek tartatott; egész botránkozást, csudát és nevetséget, következőképpen gúnyolást, pajkosságot, és így erkölcstelenséget, bűnt szülne a' mai élő emberek között. Nincs annál éretlenebb gondolat, mint az emberi társaságban valamelly formát örök időkre változhatatlannul leszegezni akarni. — A' forma örökké változik, 's véle együtt az emberi nemzet is nemesedik, — különösen pedig a' goromba, durva elő- vagy balítéletek, mellyek miatt sokszor

századokig sem tehetünk egy okos lépést, ez által leginkább gázoltatnak, 's mintegy lábbal tiportatnak.

Akármelly embernek vagy nemzetnek lelki műveltségét, a' zerus ponton fellyül létét, semmi egyéb czím nem bélyegezi, a' módi, vagy divatbeli előmenetelen kívül, — csak ez az egy czégre van a' műveltségnek, melly azt, mint a' fának gyümölcse az ő nemes oltványját elárulja. — A' divatot kell hát követnünk mindenben, nemcsak a' ruházatban, építésben, játékszínben, — hanem minden tudományban, mesterségben, írásban, beszédben, stylusban, gyűléseken, sőt még a' kathedrákon is a' legújabb, legcsínosabb divatú szokást és szavakat kövessük, válogassuk, nem pedig örökké csak egy réginél állapotodjunk. Itt nincs pihenés, — mennünk kell, vagy akarjuk, vagy nem.

Csak a' mértékletlenségtől iszonyodjunk, és a' divat' kórságába le ne betegedjünk, — mert a' ki ebben sínlődik, az ellen nincs egyéb orvosság, mint ön magának végpusztulása. Ez a' kórság, mint valóságos túlság, szintolly vétek, és szintúgy semmivé tesz egész nemzeteket, mint az ellenkező túlság, melly szerint sokaknak az a' principiuma, hogy semmi új formát, új divatot be nem vesznek, hanem századokról századokra egy régi slendriánban, egy kikopott kerék-vágásban nyomorogva biczegnek, magokat kész hasznoktól, és sok drágalátos Isten' ajándékitól megfosztják inkább, mint egy új formát elvállalnának, 's midőn már az egész nép érzi is az újjíttás' szükségét, 's látja és mások példáján észre veszi annak boldogító következeit; még sem akar senki hozzá kezdeni, 's inkább szenved a' régi vas jármot, nem azért,

mintha bizonyos nem volna az újjíttás' áldott hasznaiban; hanem azért mert rest, és fél az újjíttás' nevétől, még inkább munkája terhétől, 's azon könyörög, hogy csak míg ő él, addig újjíttás ne legyen. Vagynak olyanok is, kik a' régi zavarbani halászatból élnek, megsem gondolván, hogy egy kis áldozattal, az új rendben a' hal bőséggel magától jönne hálójok elejbe. Az ilyeneknek nincs helyes megfogások az új divatról; — ők nem distingválják a' formát és matériát, — óh erről tán életökbe se hallottak semmit! — ő nekik nincs egyéb dühtárgyak, mint ez a' szó: újjíttás! — 's ez elégséges arra, hogy egész életökbe mind magok boldogtalanul 's meglegegedetlenül nyomorogjanak; mind másokat a' nemesüléstől, 's a' boldogságnak még csak reményjétől is megfoszszanak. — Hiszen az újjíttásban nem matériáról van szó, hanem csak formáról, mert ki is volna képes valamelly matériát megváltoztatni, vagy ha lehetne is, hol tudna helyébe jobbat szerezni? — de különben is, a' matéria magába véve neutralis tárgy; őt csak a' forma teszi ezzé, vagy amazzá, a' szerint, mint a' forma jó, jobb, vagy legjobb. — A' formát tehát, vagy is a' divatot változtatni, és a' haladó idő lelkével, az újjabb újjabb nagy befolyású találmányokkal, mellyek egész országoknak, nemzeteknek, sőt a' tudományok systemájának is fordulatot, 's egészen új rendet szabnak, együtt előre vinni, minden nemzetnek kötelessége; — de a' mellyik ezt vagy nem tudja, vagy nem hiszi, mint a' török; az csak a' maga vesztire siet, — éretlen, vak test. — A' török, a' maga principiuma mellett, semmi kevésbé, mint örökös nemzet; — ő csak egy rövid ideig tartó phaenomenon, csak mustra, csak

tanúság az embereknek, mint a' cseresznye-fán lévő váz, a' verebeknek. — De nem csak a' turbányos ember, török ám egyedül; hanem török minden, ki annak principiumától lelkesítettik.

Csak a' mértékletesség az életnek és egészségnek útja; — ezen kívül minden túlság, betegség. — Már pedig sokkal jobb nem élni, mint betegen kínlódni, nyomorogni, — és egy egészséges koldús, sokkal boldogabb, beteg királynál. — Ha tehát a' divatban mértékletesen, és az idő lelkével előre haladunk, és más nemzetekkel pályát futunk; kétségünk se lehet, hogy erőny és boldogság útján *ne* járunk. — De mi-
ben áll hát a' divati mértékletesség? Ebben: hogy ha formát beveszünk is más nemzetektől, de soha semmi matériát be ne vegyünk, hanem ezt magunk állítsuk elő, akármennyibe kerüljön is; és ha mesterünk 's oskolánk nincs hozzá, mestert is szerezzünk, 's nevéndékeket taníttassunk inkább; — csak külföldről semmi matériát be ne vegyünk. Mert micsoda kertésznek tartanók azt, ki a' piarczon venne magának is zöltséget? Az ilyen kertész nem gazdálkodik, hanem a' készből él, 's a' készet fogyasztja, míg benne tart. — Nyomorúlt majoros-gazda az, egy nagy urasági majorban, ki a' városi piarczról venne még tojást is, urasága számára. Imé illy nyomorúltak vagyunk, ha nem csak formánkat, de még matériánkat is más nemzetektől vásároljuk; holott magunk, majdnem ingyen, 's jobb minéműséggel termeszthetnők, gyárt-hatnók.

Némellyek a' divatot (módit,) egyedül csak az öltözetben képzelik; megsem gondolván, hogy az, mindenünkre egyaránt kiterjed; — és hogy, a' millyen csömör az, valakit egy régi elkopott

elnyúzott módiba látni, a' mit ő maga ugyan nem érez, de érzik és útálják mások, kiknek izlése míveltebb, és a' sárból kiemelkedett: — éppen olly rút akármelly tárgyban is, p. o. kertészségben, a' földművelésben, vagy még magában akármelly constitutzióban, sőt a' vallás' külformáiban is a' míveltségtől és az idő lelkétől századokkal hátra maradni, a' publikumtól elkerültetni, és a' legnagyobb világosság közepében egy régi bigotság mellett vakoskodni, 's magát mindeneknél bölcsebbnek tartani. Ezen vakoságot ugyan nem érzi, a' ki benne vakoskodik; de érzik azon nemes lelkek, kik a' művelődés és pallérozódás által, az illy alacsony testiségek' sárfertőjéből kiemelkedvén, a' zerus ponton fellyúl vagynak. — A' cigány annyira szereti a' vörös posztót, hogy abból, ha csak kék nadrágja' térdén egy folt lehet is, még abban is egy talismánját helyhezteni. — Semmit se különbözik ettől az a' nép, ki az öltözetbeli divatban Párisal pályázik, — más egyebekben pedig mindenben a' törökkel bigótkodik. — A' melly szép és tisztességes dolog, csinos izlésű takarékos ruházatban valamelly nyilvános helyen megjeleni, miből a' Magyarok illy példabeszédet is csináltak: pénz emberség, ruha tisztesség 's a' t.; éppen olly szép, és lélekemelő, ezt mindenben ezen elkezdett analogián vég nélkül szakadatlanul folytatni, — nem pedig csak egyedül a' ruhába, egész a' nyakig való adósságig előre menni, másban mindenben hátra lenni.

De valamint a' kés nem gyermek kezibe való, akár mint sírjon is érte; így a' divat is egészen ki rí, a' hozzá nem értők keze közzül, 's naponkint számtalanszor láthatjuk, hogy az koránt sem haszon és jótét, sőt valóságos méreg

oktalan kezek között, — úgy hogy ezt egyedül csak mívelt, és a' zerus ponton fellyúl lévő személyeknek kell, 's nem kontárkodva, hanem methodice gyakorolni, nem pedig erkölcsi nemes míveltség nélkül szükölködő, akár szegény, akár gazdag kontárok kényére bízni. Azomba nálunk éppen megfordítva van a' dolog; — az igazi érett bölcs megalázza magát egy kis szegeletben, és vagy szegénysége, vagy egyéb elkeseredése miatt bele se szól a' divatok tárgyába; ellenben minden míveletlen csélcsap ember, kinek csak pénze van, még a' hasa, háza, családja, 's örök nyugodalma rovássára 's daczára is, a' módiknak, a' divatoknak áldozik; — mi csoda módiknak? — a' pári'siaknak; — és minémű tárgyakban? — egyedül az öltözeti divatban; más divatról legkevesebb embernek van ideája. — A' hiú nevelés, csak testi kényeknek áldozik, csak a' hiúságnak tömjénez, és szerez éledelmet, — ezt pedig semmiben úgy kimutatni nem lévén módja, mint az öltözetben; hogy lelki hijányját testi piperéjével százszorosán kipótolhassa, mintha az volna legnagyobb hazafi, vagy legelső polgár, ki legdivatosabb ruhába jár: tehát csak a' ruha és tündöklő pompa teszi a' legelső rubrikát, majd minden embernél, — hát még az aszszonyi hiúságnál! — A' gazdagok szégyenlenek a' szegényel egyforma levegőt színi, egyforma vizet inni, egyforma öltözetbe járni; tehát mindig olyan öltözetben törik elméjüket, melly őket a' szegénytől elkülönözzé, hogy a' szegény őket ne követhesse, hanem csak bámulja, — és a' legszegényebb légyen ma gazdaggá, ő is ezen principiumot követi, és tudja, minden mester nélkül; — a' szegény pedig szégyenlén szegénységét megvallani, megösmér-

ni és elárulni; már más — harmad nap mulva a' gazdagokkal pályázik a' miben csak pályázhatik; — ezen a' gazdag ismét fellobban, 's tüstént más drágább módit kezd, mind magának mind másnak megrontására; — és ez így mén örökkön örökké, ha bár soknak, minden jószága utánna vész is, csak szeszélye ne szenvedjen, — 's a' szegény maradéknak sokszor nem marad egyéb azon büszkeségnél: ki voltam? mi voltam?

Így lévén a' dolog, látni való, hogy tulajdonképpen a' divat nem éretlenek kezébe való, — és ezen tekintetben ezt törvényesen is regulázni kellene; de mivel a' pazérlás, ha a' hazába történik, nem a' hazának, nem a' közjónak, hanem csak magánosoknak van kárára, mert egyiknek romlásán, mindig más, néha igen sok hazafi épül és gyarapodik, 's ez által a' hazza még nyer, mert az erkölcstelen pusztúl 's düledéken sok jó polgár felépül helyette; tehát még illy feltétellel a' divat, még éretlen kezek között is szenvedhető volna, mert a' csinosodásra mívelődésre minden esetre leghatalmasabban dolgozik; de ha már a' divatnak matériáját is külföldről hozzuk, a' pénzt érte kiadjuk, vagy éppen — borzadok mondani, — magunk kivisszük, és ott fecséljük, és pusztulásunkkal nem hazánkat, hanem a' külföldet gyarapítjuk; akkor nem csuda, hogy végtére úgy kifogyunk a' pénzből, hogy sehol többé hitelt, és kezdeni való szárnyakat nem találunk; — olly dolog, melly mindenkor egy szörnyű esetnek volt kalauzza.

Különös az, hogy a' divatot az öltözetben, országszerte elfogadjuk; — és jóllehet ez minden hónapban változzék, újjuljon, és bennünket pusztítson is; mégis itt újjíttásról senki sem pa-

naszkodik, sőt a' mint jön a' módi, azonnal el-
lepi egész országunkat; — ellenben másban, a'
legsükségesebb, legsürgetősből tárgyban, ha
valaki megrögzött formát újjítani akarja, azt
tüsténtátkozzuk, káromoljuk, lázítónak, haza-
árulónak, 's más e'féléknek kiabáljuk. —

Hogy a' forma, és így a' divat, szintolly
létalapos mint a' matéria, csak onnan is meg-
tetszik; hogy az ügyetlen szabó a' legfinumabb
posztót is úgy elronthatja, hogy meg nem visel-
hetjük, — míg az ügyes szabó a' rossz posztó-
ból is csinos, és a' legújabb divatú ruhát állít-
ja elő.

Becsüljük tehát azon imádást érdemlő nagy
lelkeket, kik mihelyettünk is mély béléltással
gondolkodván, minden honni matériánkra szebb-
nél szebb és jobb formákat kigondolnak, mel-
lyekből az áldás' forrása az egész hazára elárad-
na. Ne üldözzük a' vélt tévelygőt, mert nagy
kérdés, vallyon nem mi tévelygünk e? és ha ép-
pen eltévedne is valaki tanácsadásában, üldö-
zést semmi esetre nem érdemel; mert szíve jó,
tiszt, háládatos, — 's ha tévedt, buzgóságból
tévedt, — és ha positive nem használhatott, bi-
zonyosan negative csak annál többet használt.

Ha már ezen elkezdett analogiát a' divatról
szívünkre vennők, és úgy, a' mint példából lá-
tók, minden kigondolható környülményeinkre,
matériáinkra folytába, nem pedig csak egyedül
ruháinkra alkalmaztatni tudnók; tudnánk akkor
csudát is tenni, — tudnánk hazánkból paradi-
csomot és igazi kanaán-földét teremteni; — a'
mi tanítványinkat, kik bennünket iszonyúkép-
pen hátra hagytak: az ángolyokat és francziá-
kat ismét megelőzni; — és midőn a' dunán vé-
gig való hajókázás sokkal bátorságosabb, mint

a' nagy Ocean' rengetegén való kereskedés, — midőn semmi beevő nélkül nem szűkölködünk, sőt a' más nemzetek szükségait pótoló kiadókkal bővölködünk ha akarjuk; nem tudom a' föld kerekiségén lehetne e boldogabb hazát még képzeletben is teremteni a' magyar hazánál? De hiába! nincs az a' boldogság, mellybe az irígy fátum egy követ ne vetett volna! Ez az egyet nem értés, — a' testiség' nyers országa. —

Udvardy János,
Földmérő 's Levelező-tag.

17.

Philosophusi együttbeszélgetés, egy Idegen és egy Pápai Tanuló közt.

Idegen.

Öcsém Uram a' mint látom Tanuló?

Pápai Tanuló. Igen is én Tanuló vagyok.

Idegen. Mellyik Oskolából való Tanuló Öcsém Uram?

P. T. Én Pápai Tanuló vagyok.

Idegen. Igen szeretem öszszejövételünket, régen ohajtottam hogy valakivel ezen oskolában tanulttal beszélgethetnék.

P. T. Szerencsémnek tartom, ha szegény személyemet urali leboesátkozására méltóztatja.

Idegen. Mit tanul Öcsém Uram Pápan?